אלא אמר רבא ה"ק מי שהיה כותלו כו'. הקשה ריב"ם דלמה ליה למינקט בכי האי גוונא שהיה לו כותל ברחוק ארבע אמות ונפל ליתני שלא יסמוך כותלו לכותל חבירו אף"כ הרחיק ארבע אמות וליכא למימר דדוקא בכי האי גוונא שהיה רחוק כבר ארבע אמות והרחיק הראשון קאמר דלא יסמוך א"כ מאי פריך בסמוך טעמא שלא יאפיל אי משום סולם אבל משום דוושא לא: **אבל** משום דוושא לא. ואי"ת ולימא דאיירי בעיר ישנה [א] ואומר ר"ת דבית הוי כגינה לפי שנותנין מטה וכלים אבל הכותל ועוד י"ל דבאבר איכא דוושא דרבים מה שאין כן בבית ולר"י נראה דניחא ליה לשנויי בעיר חדשה דומיא דרישא וכן ההיא דמרחיקין את הכותל מן המזחילה אע"ג דמפסקת בינתים ההיא דמרחיקין את הסולם מן השובך: **וכמה** אמר רב ייבא כו'. ותימה להשתא בעי וכמה ובתר הכי פריך והתנן ארבע אמות וי"ל דרב ייבא גופיה בעי וכמה ולא גמר' [ב] וכענין זה יש בתלו מציאות (ב"מ דף כא. וסי ד"ה וכמה) [ט]: **במדיר** את בותלו. ולא מצי לשנויי במגביה כותלו ד' אמות דכיון דקאי מן הצד ואורך הכותל לרחבו של חצר לעמוד בסוף הכותל ולשחות ולהליך:

והא אנן תנן ארבע אמות. דתמני' אייני נמי מן הצד כיון דלא חייש לדוושא אלא משום חלונות: **לימא** תנן סתמא דלא כרבי יוסי. פר"ח מדקאמר הכא טפי לימא דלא כרבי יוסי ולא קאמר אמשניות דלעיל משמע דכולהו אתי כר"י והוי כולהו גירי דיליה דמהיא שעתא משתכחא היזקא [ג] ולא פליג רבי יוסי אלא בתלון [ד] ול"ל לפי' דמתניתין דלעיל הוי נמי גירי דיליה דמיד כשסומך הכותל מונע הדוושא [ה]: **כדי** שיהא זוקף את הסולם. כשמכר ונתן לו זקיפת הסולם בחצירו אייני וקמ"ל דבעי ארבע אמות: **והא** גרמא הוא. תימה דלא פריך הכי לעיל גבי דוושא: **זאת** אומרת גרמא בנזקין אסור. ומעיקרא ס"ד כי היכי (ה) דמעיקרא פטור ה"ג דמותר הכא משמע דגרמא בנזקין דפטור וכן בפ' כילד הרגל (ב"ק דף כו:) זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כריס וכסתות וקדם וסילקן אפילו הוא פטור ובפרק הפרה (שם דף מז:) הכניס פירות לחצר בעל הבית שלא ברשות כו'. וקאמר בגמרא דאם אכלה והוזקה פטור ונתן שם המות לפני בהמת חבירו דפטור (שם) ושולח [ו] בעירו ביד חרש שוטה וקטן (שם עט:) ופורץ גדר בפני בהמת חבירו וכופף קמת חבירו בפני הדליקה ועושה מלאכה במי חטאת (שם יה: עו.) וליבה וליבתו הרוח דפטור בכל הנך כדאמר בפרק הכונס (שם דף עט:) ומבעית חבירו דהוי נמי גרמא כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף כד:) דאיהו הוא דאבעית אנפשיה ובכילד הרגל (ב"ק דף כג:) שיסה בו כלב שיסה בו נחש פטור ויש ליתן טעם מאי שנא כל הני מדינא דגרמי כגון אחווי אחווי דהגחל בתרא (שם דף קטז: ושם) ומראה דינר לשולחני ומנא רע ונפרצה אומר לו גדור ודן את הדין דחייב לר"מ אפילו לא נשא ונתן בידו והשורף שטרותיו של חבירו ומוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו וחילק רבינו יצחק לשון אם' דדינא דגרמי חייב היינו שעושה הוא עצמו היזק לממון חבירו [ו] ועוד חילק דדינא דגרמי דחייב היינו [ז] משעת מעשה שבא ההיזק [ח] ועל הכל קשה טיהר את הטמא ובעה"ב עצמו עירבן עם פירותיו ואמאי חייב דהוא עצמו אינו עושה היזק בממון חבירו וגם באותה שעה שמטהר אינו בא ההיזק ונראה לריצב"א דדינא דגרמי הוי מטעם קנס כדמוכח בירושלמי ולכך כל היזק המצוי ורגיל לבא קנסו חכמים וטעם דקנסו שלא יהא כל אחד הולך ומזיק לחבירו בעין והיינו טעמא דמאן דמחייב בהיזק שאינו ניכר ואפשר דבשוגג נמי קנס רבי מאיר כי היכי דקנסים במטמא ומדמע אחד שוגג ואחד מזיד: אתו

הבא לסמוך לא יסמוך אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות מתקיף לה רבא והא מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו קתני אלא אמר רבא [א] הכי קתני מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ארבע אמות ונפל לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות מ"ט דדוושא דהכא מעלי להתם אמר רב [ב] לא שנו אלא כותל גינה אבל כותל חצר אם בא לסמוך סומך רבי אושעיא אומר אחד כותל גינה ואחד כותל חצר אם בא לסמוך אינו סומך אמר רבי יוסי בר חנינא ולא פליגי [ג] הא בעיר ישנה הא בעיר חדשה תנן [ד] החלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין מכנגדן ארבע אמות [ה] ותני עלה מלמעלן כדי שלא יציץ ויראה מלמטן שלא יעמוד ויראה ומכנגדן שלא יאפיל טעמא שלא יאפיל אבל משום דוושא לא הכא במאי עסקינן [ו] בבא מן הצד [ז] וכמה אמר [ח] ייבא חמוה דאשיין בר נדבך משמיה דרב [ט] כמלא רחב חלון והלא מציץ א"ר זביד [י] במדיר את כותלו והא אנן תנן ארבע אמות לא קשיא כאן מרוח אחת [יא] כאן משתי רוחות ת"ש ואת הכותל מן המזחילה ד' אמות כדי שיהא זוקף את הסולם טעמא משום סולם אבל משום דוושא לא הכא במאי עסקינן במזחילה משופעת דאי משום דוושא הוא הא קא אזיל ואתי תותיה: **מתני'** [יב] מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה ואת [יג] הכותל מן המזחילה ד' אמות כדי שיהא זוקף את הסולם: **גמ'** לימא מתניתין דלא כר' יוסי דאי ר"י הא אמר [יד] זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אפילו תימא ר' יוסי הא [טו] אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה אמר [טז] מודי רבי יוסי בגירי דידיה ה"נ זמנין דבהדי דמנח ליה [יז] יתבא בחור וקפצה והא גרמא הוא א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור רב יוסף הוה ליה הנהו תאלי דהוו אתו דאי משום דוושא הא אזיל ואתי תותיה. מתני' מרחיקין את הסולם מן השובך: מלמעלן. צריך להגביה שיעור שלא יצין בהשענו על כותלו ויספיל ראשו וילאה דרך חלונות (וילאה) בבית חבירו: **שלא יעמוד.** על ראש עודי כותלו וילאה: **ומכנגדן.** צריך להרחיק כדי שלא יאפיל ולא יהיב תנא דבריית' שיעורא [יח]: **טעמא שלא יאפיל.** בשם חלונות אבל משום דוושא בשאין שם חלונות לא אלמא לא חייסינן לדוושא: **מן הצד.** שאין הכותל [יט] האחרון מהלך לאורך כותל ראשון אלא מן הצד הוא בא אם זה ממזרח למערב זה בא מצפון לדרום ולאש עודיו כנגד החלון ומאפיל דהכא ליכא למיחש לדוושא דההוא פורתא: **וכמה.** כדי שלא יאפיל לתנא דבריית' דלא יהיב שיעורא: **והא מציץ.** כיון דסמוך הוא אע"פ שהוא מגביהו יכול להליך: **במדיר את כותלו.** עושה ראש כותלו מדרון ומשפעו לצד החלונות עד שאינו ראוי לא לעמוד עליו ולא להשען עליו: **משתי רוחות.** שני כתלים זה כנגד זה משני צדי החלון: **את הכותל מן המזחילה ד' אמות.** מזחילה הוא לינור גדול כעין קנעל"א שלנו ומונחת לאורך הכותל על הכותל ומי הגג זבין לתוכה והיא מקלחתם לארץ ואם אורך כותלו מהלך על פני חצר חבירו ומזחילה עליו צריך זה להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל בצדה ארבע אמות על פני אורכה כו' [יט] כדי שיהא זוקף אם סולם בשיפוע לעלות בו לתקן מזחילתו לנקותה מעפר ולרוחות הנופלין בה ומעכבין קילוח המים: **במזחילה משופעת.** שתקרת הגג משופעת ויולאת להלן מן הכותל לתוך החצר והמזחילה בסוף התקרה משוכה להלן מן הכותל לתוך החצר הלכך אי לאו משום זקיפת סולם לא היה צריך להתרחק מראשי התקרה: **דאי משום דוושא הא אזיל ואתי תותיה.** תחת השיפוע: **מתני' מרחיקין את הסולם מן השובך.** אם יש לזה שובך סמוך לכותל שבין שתי החצירות וחבירו בא להעמיד סולם בחצירו אצל הכותל ירחיקנו מן השובך ארבע אמות: **כדי שלא תקפוץ הנמייה.** מן הסולם לשובך ותהרוג את היונים והיא היא קטנה [כ]: **גמ' לימא מתני' דלא כרבי יוסי.** דפליג בסיפא דפירקין [כא:] בנוטע אילן סמוך לבור וטובא מילי איכא בתמתיתין דולאי לאו כרבי יוסי אלא לימא אף זו דסולם ושובך דלא כרבי יוסי: **בגירי דיליה.** בחלים הבאים לו מיד גופו של בעל הבית ממש: **דבהדי דמנח ליה.** בעוד שאותו בסולם קפצה: **גרמא בניזקין אסור.** ותפי' [כב] למ"ל (ב"ק דף לח: ק.) דלא דאין דינא דגרמי ופטור מלשלם אסור לגרוס וכשבא להעמיד גרמא להזיק חבירו מעכב: **תאלי.** דקאים קטנים: אומני

בצד כותלו של חבירו ולאידך סולם בצד כותלו מרחיקו מן השובך: מודה ר' יוסי בגיריה. כלומר הכא שאני דהוי כעין שזורק אדם חץ ומזיק באותה זריקה דחייב בו כך אם מזיק אדם לחבירו בידים ודאי חייב אע"ג דעביד בתוך שלו ומ"ט הוי הכא גיריה דזימנין דבהדי דמנח ליה לסולם בתוך ד' אמות שלו זימנין דיתבא ההיא נמייה בחור וקפצה לשובך והיינו גיריה דידיה והכא מודה דמרחיקין ד' אמות: והא גרמא היא. דבאותה גרמא שלו קפצה ולאו דעביד איהו בידיה דלא קא מאכיל היונים לנמייה שום חידוש הרי הוא חשיב גירי. ריטב"ם, וע"ע רמב"ן וכסב"ם. ד. משום דשרשים ליתנהו ומאילהם באים ומתחדשים. סס. ה. [ז]גרמא דגיריה הוא. רשב"ם. ו. אבל גרמא בנזקין הוא הגורם לאחר לעשות היזק שאינו אלא מזמין. רמב"ן. ועיין בדינא דגרמי להרמב"ן בפורק. ז. דכל היכא דההיזק נעשה מיד בשעת מעשה נקרא דינא דגרמי. רא"ש. וע"ש שמנאר בפרטות כל הגמרות.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב ייבא: (ב) שם דמנח ליה (ויתבא בחור) תא"מ וי"ב רש"י ל"ג ליה: (ג) רש"י ד"ה מן הצד שאין הכותל האחר מהלך: (ד) ד"ה גרמא וכו' ואפי' למאן דלא דאין דינא וכו' ועכב עליו הס"ד: (ה) תוס' ד"ה זאת וכו' כי היכי דפטור ה"נ כל"ל ותיבת דמעיקרא נמחק: (ו) בא"ד היינו דבשעת מעשה בא ההיזק:

לעזי רש"י

קעל"א [קיליניט"א]. מרזב ציבור.
מרטרינ"א נמייה.

מוסף רש"י

מודי ר' יוסי בגירי דידיה. אע"ג דאמר על הניזק להרחיק את עצמו, הממילי היכי דלאו אדם עצמו מזיקו, כגון אילן וזרע שבשעת נטיעתו אינו מזיקו אלא הסרטיס גדילין ומתפשטין מאליהן לאחר זמן, אבל היכי דאדם עצמו מזיקו חוזק בו אפילו מודה הוא דלא גרמא דניזקין הוא דמיפטר אלא מזיק ממש הוא ואדם מועד לעולם עד וישן שוגג ומזיד (ב"מ קיז.).

מוסף תוספות

א. דלית בה משום דוושא [ן]ככותל חצר, וה"ה לבית. רבינו יונה. ב. [ן]קאמר מילתא באנפי נפשיה כמה ראוי להרחיק כשהוא מן הצד, טפח, וכו', ומיהו תלמודא סבר דאמתניתין קאי ולהכי פריך והא ד' אמות תנן. ריטב"ש. ג. שמעכשיו ממש הם ראוים להזיק ממקומן בלי שום חידוש הרי הוא חשיב גירי. ריטב"ש, וע"ע רמב"ן וכסב"ש. ד. משום דשרשים ליתנהו ומאילהם באים ומתחדשים. סס. ה. [ז]גרמא דגיריה הוא. רשב"ש. ו. אבל גרמא בנזקין הוא הגורם לאחר לעשות היזק שאינו אלא מזמין. רמב"ן. ועיין בדינא דגרמי להרמב"ן בפורק. ז. דכל היכא דההיזק נעשה מיד בשעת מעשה נקרא דינא דגרמי. רא"ש. וע"ש שמנאר בפרטות כל הגמרות.

רבינו גרשום

והא מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו קתני. כלומר להוסיף על המשנה ולתרצה את יכול אבל לחסר מינה אין אתה יכול: אלא אמר רבא הכי קאמר מי שהיה רבר. מאי טעמא דוושא דהכא מהני התם כלומר משה"ה צריכה להרחיק ד' אמות כדי שיהיו דשין שם בני אדם העוברין בינתים ומעלי ההיא דישה לכותל שניהם שמתחזקין היסודות: אמר רב לא שנו. דצריך להרחיק ד' אמות אלא מכותל גינה שאין דשין שם בני אדם בשדה מחמת הייקות אבל בכותל חצר שנידושה היא מעיקרא שאינה צריכה חזוק הבא לסמוך סומך בפחות מד': בעיר ישנה. שנידושה היא מכמה שנים אם בא לסמוך סומך אבל בעיר חדשה אינו סומך בלא הרחקה מפני שצריכה דישה לחזק: מלמעלן. אם בנה כותלו מן הצד סמוך לחלון חבירו צריך להגביה הכותל ד' אמות יותר מן החלון: כדי שלא יעמוד על כותלו וישוטה ויציץ בחלון. ואם מנמיכו כותלו מן החלון צריך להנמיכו מן החלון ד' אמות: שלא יעמוד. על כותלו זקוף ויראה בחלון ואם בנהו כנגדו צריך להרחיק ד' אמות שלא יאפיל בבנוהו מן הצד של חלון ולא כנגדו וצריך להרחיק מן החלון כדי שלא יאפיל דהשתא לא מצי למידק דטעמא שלא יאפיל אבל משום דוושא לא דהא איכא מקום דוושא טובא אלא דוק מיניה הכי ומכנגדן כלומר אם בונהו מכנגד חלון צריך להרחיק ד' אמות כדי שלא יאפיל אבל אם בונהו מן הצד סמוך לחלון אין צריך להרחיק כולי האי ד' אמות דבבציר מהכי סגי דמן צדי חלון לא מאפיל עליה כולי האי כמו מכנגדו ובבציר הרחקה סגי: וכמה. שיעור צריך להרחיק כותלו מן צד החלון: כמלוא רוחב חלון. צריך להרחיק ולא מאפיל. ומקשי' הואיל ולא מרחיק כותלו משום היזק אורה אלא מלא רוחב החלון לא מגבי ליה נמי מן החלון אלא כמלא רוחב חלון הא מציץ א"כ יכול להציץ בחלון: במדיר את כותלו. שעושהו חד למעלה כמדרון מכאן ומכאן שאינו יכול לעמוד עליו ולהציץ: והא אנן תנן ד' אמות צריך להרחיק. והיכי מצית למימר כמלא רוחב חלון. לא קשיא כאן מרוח אחת כלומר אם בנה כותל מרוח אחת מצידו אחד של חלון אינו צריך להרחיק אלא מלא רוחב חלון והא דקתני מתני' ד' אמות מן הצד נמי מיירי וכגון שבנה ב' כתלים מב' רוחות של חלון הואיל ואלו ב' כתלים מאפילים הרבה מש"ה צריך להרחיק כל כותל וכותל מצד החלון ד' אמות. תנן ואת הכותל מרחיקין מן המזחילה של חבירו ד' אמות. שאם יש לחבירו חזקה בחצירו שהמזחילה של גגו שופכת בחצרו הואיל ויש לו כך חזקה יכול לזקוף סולם בחצר חבירו בעל כורחו ולעלות על גגו ואם רצה זה לבנות כותל סמוך לגגו צריך להרחיק ד' אמות ממנו כדי זקיפת סולם: הכא במאי עסקינן. דקתני זקיפת סולם ולאו משום דוושא צריך למיתני: דמצי אזלי תותי. ההיא

מסורת הש"ס

(א) לעיל ב:, (ב) נ"ל וכמה טפח, (ג) נ"ל במרדד. רש"ל, (ד) [לעיל יז: לקמן סה:], (ה) [לקמן סה: ב"מ קיח.], (ו) כמ"ש לעיל ולא יהיב וכו' שיעורא, (ז) בסא"ל: כולה, (ח) [בחולין נב: כתב רש"י ד"ה שהיא מרטרינ"א בלע"ז], (ט) [וע"ע תוס' יומא עו. ד"ה הני ממשה ותוס' פסחים לג. ד"ה תתן ותוס' בכורות כט. סד"ה היכי חזיל ותוס' מזר ל. ד"ה פשיטא], (י) ל"ל הבערה,